

■ УДК 78.071.1:786.2 (439) "18"

Н. С. Золотарьова, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри спеціального фортепіано, Дніпропетровська академія музики імені М. І. Глінки, м. Дніпро

МЕТОД ШЕКСПІРИЗАЦІЇ В «REMINISCENCES DES "PURITAINS"» ФЕРЕНЦА ЛІСТА

На підставі вивчення досліджень, присвячених аналізу спадщини В. Шекспіра, встановлено, що метод шекспіризації діє не тільки на рівні звертання до творів митця, для нього характерний і надсюжетний рівень. Визначено, що метод шекспіризації формується у творчості В. Глюка, В. А. Моцарта й Л. ван Бетховена, а його поширення відбувається в епоху романтизму. У результаті аналізу «Reminiscences des "Puritains"» Ф. Ліста з'ясовано, що у фортепіанному творі використано позашекспірівський сюжет, розвинутий на основі драми шекспірівського типу. Шекспіризація як творчий метод мислення Ф. Ліста проявився в тяжінні до драми, поглибленні конфлікту, наявності прообразу «шекспірівської героїні», підпорядкуванні всіх компонентів фортепіанного твору розвитку драматичної дії.

Ключові слова: опера, ремінісценції, жанр, метод шекспіризації, композиторська інтерпретація оперного першоджерела.

Н. С. Золотарева, кандидат искусствоведения, доцент кафедры специального фортепиано, Днепропетровская академия музыки имени М. И. Глинки, г. Днепр

МЕТОД ШЕКСПИРИЗАЦИИ В «REMINISCENCES DES "PURITAINS"» Ф. ЛИСТА

На основании изучения исследований, посвященных наследию У. Шекспира, установлено, что метод шекспиризации действует не только на уровне обращения к сочинением драматурга, для него характерен и надсюжетный уровень. Определено, что метод шекспиризации формируется в творчестве В. Глюка, В. А. Моцарта и Л. Ван Бетховена, а его распространение происходит в эпоху романтизма. В результате анализа «Reminiscences des "Puritains"» Ф. Листа выяснено, что в фортепианном сочинении использован внешекспировский сюжет, который развивается на основе драмы шекспировского типа. Шекспиризация как творческий метод мышления Ф. Листа проявился в тяготении к драме, углублении конфликта, наличия прообраза «шекспировской героини», подчинении всех компонентов фортепианного сочинения развитию драматического действия.

Ключевые слова: опера, реминисценции, жанр, метод шекспиризации, композиторская интерпретация оперного первоисточника.

N. S. Zolotaryova, PhD in Arts, Associate Professor, Department of Special Piano M. Glinka Dnipropetrovsk Academy of Music, Dnipro

METHOD OF SHAKESPEARIZATION IN «REMINISCENCES DES «PURITAINS»» BY F. LISTZ

Basing on research studies dealing with the analysis of W. Shakespeare heritage it is stated that the method of Shakespearization works not only on the level of addressing the playwright's works, but it can be characterized by the supra plot level. It has been defined that the method of Shakespearization is formed in the works of W. Gluck, W.A. Mozart and L. van Beethoven and gains its popularity in the era of Romanticism. While analyzing «Reminiscences des "Puritains"» by F. Listz it has been found out that the piano composition includes an off-Shakespearean plot which develops on the basis of Shakespearean drama. Shakespearization as a creative method of F. Listz's thinking is seen in the inclination towards drama, exacerbation of the conflict, presence of the «Shakespeare's heroine» prototype, subjection of all elements of the piano composition to the dramatic action.

Key words: opera, Reminiscences, genre, method of Shakespearization, the composer's interpretation of the opera original.

Постановка проблеми. Опера «Puritains», що стала основою лістівських Reminiscences, написана В. Белліні в 1835 р. на лібрето К. Пеполі за п'єсою Ж.-Ф. Ансело й Ж.-К. Сентена «Круглоголові й кавалери» («Пуритани й роялісти»), створеної за мотивами роману В. Скотта «Старі кістки», 1816 р. К. Пеполі, дотримуючи французького перекладу, назвав оперне лібрето «Шотландські пуритани», хоча дія відбувається в Плімуті (Англія). В. Белліні в назві опери зосереджує увагу на колективному героєві — пуританах. Очевидно, що цей сюжет був надзвичайно актуальним для першої третини ХІХ ст., про що свідчить безліч його мистецьких трансформацій. Актуальна тема епохи набуває наднаціонального і надісторичного масштабу: шотландський сюжет роману, оброблений французькими драматургами, втілений на основі лібрето італійським композитором в оперному цілому. Отже, «Пуритани» — італійська опера на англійський сюжет, поставлена в Парижі. Подібно до того, як драми В. Шекспіра стали всесвітнім надбанням, так і роман В. Скотта, що перетворився на п'єсу, а потім на лібрето опери В. Белліні, втілює романтичний «сюжет епохи» й стає об'єктом ремінісцентного перетворення у фортепіанному творі Ф. Ліста. Написана в тому ж році опера Г. Доніцетті «Лючія ді Ламмермур» (за романом В. Скотта) містить немало ідей і проблем, притаманних опері В. Белліні, які можуть бути зведені до умовного шекспірівського сюжету, що синтезує ідеї «Ромео і Джульєтти» та положення «Гамлета». Порівнюючи із «Лючією» Г. Доніцетті, вкажемо на: колізію — в обох операх розкритий шекспірівський сюжет, своерідна історія Ромео і Джульєтти; прообраз героїнь, що подібно до Офелії втрачають розум у зв'язку

з любовними переживаннями; показ любовних страждань на широкому історичному тлі (шекспірівські хроніки, зокрема «Річард III»). Відмінність від Шекспіра в тому, що шлюб Ромео й Джульєтти відбувається таємно, в операх — підписання шлюбного контракту з нелюбом («Лючія») і підготовка до весілля — привселюдно («Пуритани»). Крім того, різними є й фінали опер Г. Доніцетті й В. Белліні. Якщо в «Лючії» кохані гинуть, то в «Пуританах» — щасливий фінал за типом розв'язки «Дванадцятої ночі» В. Шекспіра. Фортепіанні *Reminiscences* Ф. Ліста за творами Г. Доніцетті й В. Белліні з'явилися майже одразу після їх прем'єр, що свідчить про неабияке враження, створене оперними виставами на «Святого Ференца».

Мета статті — виявити ознаки методу шекспіризації в «*Reminiscences des "Puritains"*»¹ Ф. Ліста.

Джерела культу «відродженого Шекспіра» [1, с. 22] збіглися з розквітом «героїчної» [1, там само] опери В. Глюка другої половини XVIII ст. Драмам Шекспіра властиве як охоплення великого історичного періоду в житті народів, так і розкриття страждань особистості. Зважаючи на це, «одним із шекспірівських творів», на думку Г. Орджонікідзе, є опера В. А. Моцарта «Дон Жуан», тому що в ній «зіставляються й взаємопроникають трагедійне з комічним, народне з суб'єктивним, гострохарактерне з філософською глибиною узагальнень» [4, с. 28]. Драматургія В. Шекспіра вплинула й на творчість Л. ван Бетховена. Друга частина «Місячної сонати» (ор. 27 № 2) порівнюється «з танцями ельфів зі “Сну в літню ніч”» [1, с. 145]; втіленням змісту «Бурі» В. Шекспіра є «Апасіоната» (ор. 57); а увертюру й «Хор відьом» (1808–1809) композитор створив, маючи намір написати оперу «Макбет». В. Стасов відзначав, що Бетховен «Це — Шекспір мас» [5, с. 674]. У музиці, таким чином, шекспіризація як метод формується у творчості В. Глюка, В. А. Моцарта й Л. ван Бетховена.

Для романтиків зразком сучасної драми стали трагедії й комедії В. Шекспіра. В романтичну епоху «музика в змозі відбити контрасти справді шекспірівської сили, показати в самому характері звучання життєву драму як суперечливе сплетіння піднесеного й потворного, трагічного й комічного» [4, с. 16]. Шекспіризація стає методом романтичного мистецтва.

Вплив Шекспіра на художнє життя Франції розпочався на початку XIX ст., коли 1827 р. англійська трупа привезла вистави драматурга до Парижа. Безпосереднім відгуком на постановки драм Шекспіра

¹ Аналіз здійснений за клавиром опери V. Bellini «I Puritani». — S.-Pietroburgo : Mosca presso P. Jurgenson, 1893 г. — 301 с.; виданням «*Reminiscences des "Puritains"*» Ф. Ліста (Ф. Лист. Оперные транскрипции для фортепиано. — М. : Музгиз, 1962. — С. 3-33. — т. II, ч. 2)

(зокрема «Ромео і Джульєтти» та «Гамлета»), на гру Кембля й Смітсон стали, на думку Г. Хохловкіної [6], трагедія В. Гюго «Кромвель», ілюстрації до «Гамлета» Делакруа. Вплив шекспірівського театру виявився і в опері — найпопулярнішому жанрі того часу. У музично-сценічних творах доби Г. Орджонікідзе виявляє метод шекспіризації, оскільки їх основою були драми В. Шекспіра: «Монтеккі й Капулетті» В. Белліні, «Ромео і Джульєтта» Ш. Гуно, «Макбет», «Отелло», «Фальстаф» Дж. Верді. Та метод шекспіризації діє не тільки на рівні звернення до творів драматурга, для нього характерний і надсюжетний рівень. Принципи шекспірівського театру виявилися в операх Г. Доніцетті («Лючія ді Ламмермур»), В. Белліні («Норма», «Пуритани»), Ж. Ф. Галеві («Жидівка»), Дж. Мейєрбера («Гугеноти»). Шекспіризація, як відзначають В. Луков і М. Захаров, належить до «принципів-процесів» — категорій, «які передають уявлення про становлення, формування, розвиток принципів літератури, посилення якоїсь тенденції» [3, стб. 254]. На думку дослідників, «шекспіризація» становить особливу групу серед принципів-процесів, що визначають «персональні впливи на літературу» і «припускає <...> включення до <...> культурного простору шекспірівських тем, образів, сюжетів і мотивів» [3, там само]. Зазначимо, що подібні процеси відбуваються й в інших видах мистецтв. Відбиваючи романтичний погляд на драматургію В. Шекспіра, Ф. Ліст сповідує шекспірівський метод поза шекспірівською сюжетикою, (за винятком симфонічної поеми «Гамлет», 1858); він тяжіє до філософського узагальнення. Опери Г. Доніцетті й В. Белліні, вочевидь, були близькі Ф. Лісту, зокрема тому, що їх відрізняє наявність шекспіризації як провідного методу романтизму.

Трактування сюжету опери «Puritains» В. Белліні «нав'язні тематикою французької великої романтичної опери» [6, с. 269], в основі її фабули — конфлікт типу «Ромео і Джульєтти» В. Шекспіра — Вержнеча й Кохання¹. Ф. Ліст, надаючи «Reminiscences des "Puritains"»

¹ Дія опери «Пуритани» відбувається в Плімуті в 1645 р. У трьох актах опери інтрига розгортається на історичному тлі боротьби між роялістами (прихильниками Стюартів) і пуританами. Кохання Ельвіри – доньки одного з вождів пуритан (генерал-губернатора Гуальтьєра Вальтона) і рояліста лорда Артура Тальбо — приречене. Однак, піддавшись на переконання брата, Вальтон погоджується на шлюб доньки з Артуром. Наречений раптово залишає наречену заради порятунку королеви Генрієтти. Сюжет ускладнений наявністю любовного трикутника – закоханий в Ельвіру пуританин Річард повідомляє їй про втечу Артура з жінкою, переконуючи в зраді нареченого. Унаслідок цього Ельвіра божеволіє. Артур, котрий ризикуючи життям прагнув попроситися з нареченою, був схоплений. Ельвіра впізнає у в'язні коханого й до неї повертається здоровий глузд. За порятунку королеви Генрієтти Артур засуджений до смерті. Звістка про перемогу пуритан і амністія, що оголошена з цього приводу, зумовлюють щасливий фінал, де відбувається возз'єднання закоханих.

жанрове визначення *Grande Fantaisie*, підкреслює зв'язок фортепіанного твору з *Grand opera*.

«*Reminiscences des "Puritains"*» являє собою одночастинний твір внутрішньо-циклічної структури. Відповідно до концепції спогадів-фантазії, тут проявляються типові для жанру *Reminiscences* Ф. Ліста особливості композиції й прийоми розвитку. Зміни темпів усередині частин надають творові ознак контрастно-складової форми із застосуванням варіаційного принципу розвитку.

Для розуміння лістівської ремінісцентної концепції, лістівського бачення опери, спогадів про неї, необхідне усвідомлення, що для композитора обрані фрагменти є відображенням художньої цілісності. Тому необхідно розглядати весь музично-сценічний твір, розуміючи, що в ремінісцентному творі Ф. Ліст здійснює філософське узагальнення ідей оперного прообразу. Ф. Ліст у «*Reminiscences des "Puritains"*» зберіг жанровий синтез оперного першоджерела — синтез історичної й ліричної опер. В основу оперної драматургії В. Белліні заклав загальну ритмоформулу, що об'єднує зокрема тематизм інтродукції й полонезу (фінал першої дії). Про інтонаційну єдність оперного цілого свідчить і висхідний квартовий хід, що пронизує всю партитуру. Вибір опери «*Puritains*» В. Белліні як об'єкта для *Reminiscences* Ф. Ліста обумовлений і наявністю методу симфонізму в партитурі оперного цілого.

Основою першої частини *Reminiscences* Ф. Ліст обрав інтродукцію до опери В. Белліні. Друга частина фортепіанного твору — спогад про любовну сцену Артура й Ельвіри (№ 3, сцена V, I дія). Третя частина *Reminiscences* — Польський (№ 4, сцена VI, фінал I дії) й *Coda*, побудована на чергуванні розділів із ліричними темами Георга й Вальтона та любовного діалогу Артура й Ельвіри (клавір, с. 92). Для ремінісцентного відтворення опери В. Белліні Ф. Ліст обирає дві сцени з I дії й першу та третю частини інтродукції оперного першоджерела. Розв'язка конфлікту — фінал музично-сценічного твору італійського композитора — не став основою фортепіанної версії, але ідея щасливого завершення трагічної колізії втілена ремінісцентором [2, с. 11] на матеріалі *Polacca*, а перипетії II й III актів опери подані в розгорнутих побудовах, що свідчить про синтез ремінісцентного, ремінісцентно-фантазійного методів і методу концентрації.

Розглядаючи етапи інтродукції у В. Белліні відзначимо, що перша частина складається з двох розділів, поєднаних єдиною інтонаційною ритмоформулою. Перший розділ — оркестрова інтродукція; другий — хорова, де після багаторазових закличних інтонацій звучить марш. Друга частина — *Larghetto maestoso* — молитва й гімн — звучить у виконанні квартету солістів (Ельвіра, Артур, Річард, Георг). Третя

частина — свято, де інтонація заклику-сигналу — повсюди («Прокиньтєся!», «О воїни Кромвеля!»). Інтродукція В. Белліні являє собою перехід від Ворожнечі через Молитву до свята, де прославляється Любов. Молитва — примирення, тому що саме молитва поєднує й пуритан, і рояліста, що прославляють Творця. Отже, інтродукція містить короткий виклад усього майбутнього розвитку оперного сюжету. Три афекти — три частини — три дії. Беллінієвська інтродукція основана на розвитку головного внутрішнього контрастного смислообразу опери, основу якого становлять інтонації заклику (ff, sf) й хоралу (p). На відміну від оперної інтродукції, до *Reminiscences* Ф. Ліст не вводить сцену молитви, тому у фортепіанному творі представлені лише два полюси — Ворожнеча й Любов, що відповідає конфлікту шекспірівського типу.

Перша частина *Reminiscences* — інтродукція — розвиває теми пуритан (клавір, с. 22, 39) з першої й третьої частин інтродукції опери. Після вступного розділу (1-26 тт.), де двічі після пасажів, що містять інтонацію заклику, з'являються дві ритмоформули з інтонаційними зернами «пуританської» теми (клавір, с. 22, с. 39). У цьому розділі композитор «підключає» фантазію для створення *Reminiscences*. Водночас цій побудові притаманна й рапсодійність. Фантазійно-рапсодійні «сплески» в 1-4, 14-17 тт. передують ритмоформулі пуритан, яку Ф. Ліст подає в безлічі відображень (7-12, 21-26 тт.). Отже, головною ідеєю *Reminiscences* стає ця лейтінтонама, яка й в опері має ключове значення.

Початок другої частини Інтродукції Ф. Ліста являє собою період повторної будови (*B-dur*, 29-45 тт.) з двох речень. Тут композитор експонує на тлі *ostinato* квінт, далі октав «контрастну» тему пуритан, де: перший елемент підкреслено жорсткий, твердий (*duro*), а другий — висхідний акордовий хід до терцового тону тонічного тризвука (*vibrato*) хорального складу. У восьмитактовій середині ці два елементи двічі проводяться в домінантовій тональності, а динамізована реприза початкового періоду завершує просту тричастинну форму. А далі, як симетричне обрамлення, з'являються короткі мотиви першого елемента теми пуритан (*marcato*, *sotto voce*, 67-73 тт.). Вони повертають початкові вступні інтонації по звуках *B-dur*'ного септакорду (*cadenza*, *veloce*, 74-83 тт.), які тут сприймаються як домінантовий предикт до наступного розділу. Виникає ілюзія дзеркальної репризи всієї Інтродукції Ф. Ліста, що являє собою спогади про власний перший розділ Інтродукції, про власну фантазію. При цьому він розширює й концентрує фантазійну побудову й надає їй функцію каденції. Інтродукція Ф. Ліста є Інтродукцією за В. Белліні, без використання другого розділу — молитви. І в опері, і в *Reminiscences*

інтродукція виконує функцію упередження подання змісту в новоствореній художній цілісності, що розгортається.

Необхідно підкреслити деяку подвійність формотворення першої частини «Reminiscences des "Puritains"». З інтонаційної точки зору розділ *Poco meno Allegro* (B-dur, т. 29) відповідає розділу *Allegro sostenuto* беллінієвської Інтродукції. Але в контексті *Reminiscences* він може отримати функцію першої частини (А), завдяки, по-перше, наявності досить глибокої цезури між Інтродукцією і першою частиною, про що свідчать: *decrescendo*; *poco rit.*; зміна тональності; введення нової теми. По-друге, перша частина, як і всі наступні, оснований на жанровій ідеї, функцію якої тут виконує хорал. По-третє, тільки в ремінісцентній Інтродукції образ долі, фатуму, народжений «в надрах» теми пуритан є основоположним. Водночас надалі образ фатуму доповнює той чи інший жанровий комплекс: хоралу в першій частині, баркароли — у другій, маршу і польського — у третій. При цьому в першій частині тема фатуму постає у співвідношенні з темою хоралу на основі діалогічного принципу; в другій — вплітається в тему баркароли у вигляді або прихованих підголосків, або остинатних зрізів фактури. А в третій частині тема пуритан становить основу як теми маршу, так і польського. Отже, логіка інтонаційної драматургії *Reminiscences* дозволяє трактувати властивий їм процес формотворення на основі виокремлення трьох частин, оснований на розвитку жанрових моделей, представлених в оточенні Інтродукції, що базується виключно на темі пуритан, і політемної коди.

Друга частина лістівських *Reminiscences* (В) сповнена ліричних інтонацій — це світ закоханих, Артура й Ельвіри. Баркарола й дещо пом'якшений фанфарний сигнал становлять перетин героїчного й ідилічного. Звучання героїчної інтонації на баркаральному супроводі створює образ ідеального героя — воїна й лірика; втілює ідею єдності почуття й обов'язку. Тут немає значних драматичних конфліктів, і навіть у розвиваючих розділах переважає лірика. По суті, це фактурні варіації на три теми з № 3 п'ятої сцени I дії опери (клавір, с. 91–92), які компактно викладаються в першому розділі цієї частини. Другий розділ — Баркарола на темі Артура, де Ф. Ліст зберігає фактурний прообраз оперного зразка. Зміна баркарального супроводу відбувається під час появи теми (*cantabile*, Es-dur, 92 т.), оснований на інтонаціях партій Георга і Вальтона та теми любовного діалогу головних героїв (клавір, с. 92). Витісняючи баркаральний жанровий тип, Ф. Ліст насичує шістнадцятими інтонацію фатуму (92–96 тт.), поступово ущільнює фактуру, нарощує звучність, кардинально змінює штрих (*legato* в опері на *marcato* в *Reminiscences*),

що зумовлює кульмінацію (99 т.), після якої починається динамічний спад і уповільнення темпу. У варійованій репризі (з 102 т., *fis-moll* — *a-moll*) вперше образ кохання не затьмарює ритмоформула фатуму. Виникнення в 118 т. трелей, форшлагів символізує досягнення любовної ідилії, *paradisi*.

Пауза *lunga* знаменує драматургічний злам у «Спогадах» про оперу, відокремлює сферу лірики від насиченої драматизмом гігантської заключної частини (*Vivace marziale, as-moll/As-dur*, з 171 т.), основаної на тематичних елементах і ритмоформулах попередніх частин та «польської» теми. Фінал подібний до грандіозної сонатної форми, де головною партією є тема, побудована на мотиві й ритмоформулі пуритан. На тлі відгомонів баркароли вводиться тема польського танцю (*cis-moll*, 215 т.), що звучала у В. Белліні в *D-dur*. У Ф. Ліста вона має бітональну основу (*cis/E*) як відображення сюжетної інтриги і виконує функцію побічної партії. Каденційна побудова (236-239 тт.) передує поверненню матеріалу головної партії, що відкриває перший етап розробки, у якій контрапунктно поєднуються два елементи теми пуритан (*As-dur*, 240-259 тт.). Починаючи з 240 т. на перший план виходить марш. Це жанрові варіації, коли один жанр (полонез) трансформується в інший (марш). У розділі (*H-dur*, 285 т.) Ф. Ліст повертає «польській» темі притаманне їй світле святкове забарвлення, завдяки підкресленню III мажорного ступеня ладу.

У репризі (з 307 т.) видозмінені варіанти головної партії пронизують фортепіанну фактуру. У 311 т. з'являється бетховенський ритм теми долі, залучений до беллінівської фанфари. Відбувається ніби боротьба двох варіантів теми фатуму — бетховенського та беллінівського. У 323 т. Ф. Ліст означає бетховенську модель теми долі, а в 326 — героїзації зазнає баркарольна тема, надаючи ліричному образу мужніх рис. Повсюдність беллінівської фанфари відчувається завдяки її появі в різних зрізах фактури (з 366 т.), введенню органного пункту, що підводить до арфоподібних пасажів *a capriccio* (*D-dur*, 374-378 тт.). І знову глибока цезура символізує початок нового розділу, де Ф. Ліст симфонізує оперний полонез (*Allegretto con moto, D-dur*, 379 т.).

Presto molto animato (*D-dur*, 459 т.) знаменує початок грандіозної коди з елементами розробки (дві хвили: перша з 499 т., друга з 508 т.) з відхиленням до *E-dur* і наступним поверненням до *D-dur*. Кода побудована на чергуванні розділів з ліричними темами Георга й Вальтона та любовного діалогу Артура й Ельвіри (клавір, с. 92). Поряд із виникненням обрамлення, арки (адже в коді використовується матеріал середини другої частини *Reminiscences*), це — апофеозне завершення ремінісцентної концепції Ф. Ліста за оперою В. Белліні.

Висновки. У «Reminiscences des “Puritains”» Ф. Ліста виникають жанрові контрапункти, відбувається пересемантизація інтоном, обраних із опери. Заклична беллінівська фанфара в різних епізодах ремінісцентного твору набуває значення лейтмотиву долі, фатуму. Наскрізна ритмоформула з інтродукції опери з’являється в Reminiscences як в основному, войовничому варіанті, так і в перетвореному, зауваженому, опоетизованому виді. У такий спосіб у Reminiscences виникає значеннева поліфункціональність — основа оперної драматургії В. Белліні, що набуває інтенсивного розвитку і у Ф. Ліста. Принципова відмінність драматичної концепції Ф. Ліста від В. Белліні полягає в тому, що, проводячи в мінорі (215 т.) тему Роласса, яка постійно видозмінюється, композитор немов би підкреслює фантастичність, ірреальність вінчання героїв під час війни. Проведення з 379 т. цієї теми в оригінальній тональності D-dur символізує торжество Любові і Миру.

У «Reminiscences des “Puritains”» Ф. Ліст створив філософсько-художню концепцію на основі оперного прообразу за допомогою реалізації системи художніх методів (ремінісцентного, ремінісцентно-фантазійного, концентрації, композиторського концепціювання, симфонізму), чільне місце серед яких посідає метод шекспіризації. У «Reminiscences des “Puritains”» Ф. Ліста наявний позашекспірівський сюжет, розвинутий на основі драми шекспірівського типу. Метод шекспіризації у Ф. Ліста полягає в наслідуванні не сюжетних колізій, а принципів драматургії, у відтворенні не одного сюжету, а цілого комплексу, не образу, а типу героя. Шекспіризація як творчий метод мислення Ф. Ліста загалом, і в Reminiscences зокрема проявляється в тяжінні до драми, поглибленні конфлікту, наявності прообразу «шекспірівської героїні», підпорядкуванні всіх компонентів фортепіанного твору розвитку драматичної дії.

Список використаних джерел

1. Альшванг А. Людвиг ван Бетховен. Очерк жизни и творчества / А. Альшванг. — 5-е изд. — М. : Музыка, 1977. — 447 с.
2. Золотарьова Н. С. Reminiscences Ф. Ліста: теорія жанру : автореф. дис. ... канд. мистецтвозн. : спец. 17.00.03 – Музичне мистецтво / Н. С. Золотарьова ; Харк. нац. ун-т мистецтв ім. І. П. Котляревського. — Харків, 2013. — 17 с.
3. Луков В. А. Шекспиризация и шекспиризм / В. А. Луков, Н. В. Захаров // Энциклопедия гуманитарных наук. — 2008. — № 3. — С. 253–256.
4. Орджоникидзе Г. Оперы Верди на сюжеты Шекспира / Г. Орджоникидзе. — М. : Музыка, 1967. — 327 с.
5. Стасов В. В. Избранные сочинения. В 3 т. Т. 3. Живопись. Скульптура. Музыка / В. В. Стасов ; [сост. П. Т. Щипунов]. — М. : Искусство, 1952. — 888 с.

6. Хохловкина А. Западно-европейская опера. Конец XVIII — первая половина XIX века : очерки / А. Хохловкина. — М. : Музгиз, 1962. — 368 с.

References

1. Al'shvang A. Lyudvig van Betkhoven. Ocherk zhizni i tvorchestva / A. Al'shvang. — 5-ye izd. — M. : Muzyka, 1977. — 447 s.
2. Zolotar'ova N. S. Reminiscences F. Lista: teoriya zhanru : avtoref. dis. ...kand. mistectvoznavstva : spec. 17.00.03 – Muzichne mistectvo / N.S. Zolotar'ova ; Hark. nac. un-t mistectv imeni I. P. Kotlyarevs'kogo. — Kharkiv, 2013. — 17 s.
3. Lukov V. A. Shekspirizatsiya i shekspirizm / V. A. Lukov, N. V. Zakharov // Entsiklopediya gumanitarnykh nauk. — 2008. — № 3. — S. 253–256.
4. Ordzhonikidze G. Opery Verdi na syuzhety Shekspira / G. Ordzhonikidze. — M. : Muzyka, 1967. — 327 s.
5. Stasov V. V. Izbrannyye sochineniya. V 3 t. T. 3. Zhivopis'. Skul'ptura. Muzyka / V. V. Stasov ; [sost. P. T. Shchipunov]. — M. : Iskusstvo, 1952. — 888 s.
6. Khokhlovkina A. Zapadno-yevropeyskaya opera. Konets XVIII — pervaya polovina XIX veka : ocherki / A. Khokhlovkina. — M. : Muzgiz, 1962. — 368 s.

■ UDC 78.071.1:786.2 (439) "18"

Zolotaryova N. S., PhD in Arts, Associate Professor, Department of Special Piano, M. Glinka Dnipropetrovsk Academy of Music, Dnipro
n.zolotaryova@mail.ru
orcid.org/0000-0001-9768-248X

METHOD OF SHAKESPEARIZATION IN «REMINISCENCES DES PURITAINS» BY F. LISTZ

The aim of this paper is to identify features of the method of Shakespearization in «Reminiscences des "Puritains"» F. Liszt.

Research methodology is based on the principle of historicism, intonation-dramatic, structural-functional and genre analysis methods. The theoretical base consists of studies, monographs and articles devoted to the work Shakespeare, Bellini, Liszt. Also the theoretical basis is scientific positions on issues opera, genre, characteristics of piano heritage F. Liszt.

Results. Basing on research studies dealing with the analysis of W. Shakespeare heritage it is stated that the method of Shakespearization works not only on the level of addressing the playwright's works, but it can be characterized by the supra plot level. It has been defined that the method of Shakespearization is formed in the works of W. Gluck, W. A. Mozart and L. van Beethoven and gains its popularity in the era of Romanticism. The analyses of «Reminiscences des "Puritains"» of F. Liszt's allowed to determine the methods and principles of composer's interpretation of the opera original. While analyzing «Reminiscences des "Puritains"» by

F. Liszt it has been found out that the piano composition includes an off-Shakespearean plot which develops on the basis of Shakespearean drama. Shakespearization as a creative method of F. Liszt's thinking is seen in the inclination towards drama, exacerbation of the conflict, presence of the «Shakespeare's heroine» prototype, subjection of all elements of the piano composition to the dramatic action.

Novelty. For the first time in Ukrainian musicology identified methods, in particular the method of Shakespearization, and principles of composition interpretation of the Opera original reminiscent concept of F. Liszt in the Opera of V. Bellini «Puritains».

The practical significance of the obtained results is the possibility of their use in the special piano class for finding the adequate composition plan art methods of performing interpretation Reminiscences, as well as in lecture courses «Theory and history of piano art», «History of foreign music».

Надійшла до редколегії 15.05.2017 р.